

II.

SÁMI LÁSZLÓ BESZÉDE.

1874. márczius 15-ikén.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Minden korban és mindenik szereplő népnél, meg volt az a jó szokás, hogy a fontosabb események emlékének fenntartására és megújítására, évenként vagy nagyobb időközökben, bizonyos napokat jelöltek ki.

A vallásos és nemzeti ünnepeknek, mindig és mindenütt ez volt az eredete és ez az értelme.

*

Az emberélet ismerete után bizton mondhatjuk, hogy társadalmi, politikai és erkölcsi tekintetben is, egyén és nemzet nagyot és szépet csaknem mindig ihlettségéből tesz. De az ihlettség és az abból folyó nagy eszmék és nagy elhatározások, egyének és népek életében csak gyéren fordulnak elő:

ezért kell a nagy tények emlékét fentartanunk és nem csak oly alakban, mit az idő elhasznál, hanem oly modorban, hogy az élőkben és élők által újra és mindig megújuljon.

Azért kell nemzeti ünnepet tartanunk, hogy a nagy és szép tényekre, a nemzeti élet elvére emlékeztetve legyen az ifju nemzedék, melynek feladata, hogy nőjjön, a hazát folytassa, a történelmet, a jövődőt csinálja, emlékeztetve legyen az összes nép, hogy törekvésének és reményének a fejlődés érdekében helyes irányt adhasson.

Legerősebb kötelék az emberek közt az érzelmek és gondolatok, az emlékezet és remény közössége. Nemzeti ünnepeket kell tartanunk, mert a jól szervezett tömeges összejövetelnek csodás hatása lehet, épen e láthatatlan kötelék erősítésére.

Senki nem elég magának. Ha egymástól igen elszigetelve élünk, nagyon is önzők leszünk: olykor-olykor egybe kell jönnünk, hogy a törpítő körülmények hatalma alól szabaduljunk és a nagy eszmék és nagy tények emlegetése közben a kisszerűségeket elfeledjük.

Az élet gondjai, a köznapi örömök keresése és szűk érdekeiek ápolása közben, minden szép és nagy iránt igen könnyen közönyösökké lehetünk. A közönyösség pedig lemondás a hazáról; a polgári kötelességek elől való félrevonulás, előlegezett elismerése minden jöhető szolgaságnak; és az összedugott kéz a jelen igényeivel szembe, feladása, elárulása a jövődők: azért kellene napok, melyeken egybejövünk és az elő-

dök szép és nagy tényeinek emlegetése és reményeink kicserélése által egymást a haza termékeny szeretetére, a nemzeti szellem nemesítésére, a polgári kötelességek mértékének magasabbra emelésére buzditsuk és lelkesítsük.

A nemzeti ünnepek fontosságát igen szépen fejezte ki Pericles, ezt mondván: »A nemzeti ünnepek a nép életkedvét megújítják.«

Igazat mondott Pericles, mert egy jól rendezett nemzeti ünnepen nemcsak a szép és nagy tények emlékét újítjuk meg, de a jövődőt illetőleg reményünket is erősíthetjük. Emlékezet és remény, a népek életében is nagy tényezők, mert emlékezet és remény, más szókkal mult és jövő nélkül csak a jelen marad és ez oly szűk pont, hogy rajta sem egyén, sem nemzet nem lehet nagy. Csak a mely nemzetnek nagy emlékezete van, lehet nagy reménye: a jövődőt pedig ez biztosítja.

A mondottakkal akartam igazolni, miért óhajtom én, hogy 1848. márczius 15-ik napját, nemcsak most, de ezután is évenként megújuló, nemzeti ünneppé tegyük.

Nem keltezem én az »Uj Magyarországot« csak márczius 15-től. Ha ezt tenném, eredményről beszélnék az ok elhallgatásával. Jól tudom én, hogy a 48 márcziussában és a később történeteket hosszú mult és sok lelkes hazafi készítette elő. Jól tudom, hogy főleg a 30-as évektől kezdve, minden nagy kérdés, melynek megoldása hazánkat megifjította, a sajtóban, a megye-

és országgyűléseken már fölmerült és a nemzet értelmesebb és jobb részének szándoka már 48 *előtt elég fényes volt*, hogy mindenki láthassa. A mi márczius 15-én Pesten, a nagy és szép eszmékért szenvedélyesen lelkesülő ifjuság vezetése és ihletettsége alatt történt, ez csak annak volt alkalomszerű revelatiója, mi a nemzet jobbainak értelmében és érzelmében már régóta ápoltatott.

De, mert márczius 15-én nyilvánították leghangosabban: *»mit kíván a magyar nemzet?«* mert márczius 15-én nemzetünk legjobb programját adták e szavakban: *»Legyen béke, szabadság és egyetértés!«* a nemzet, a bekövetkezett dicsőség és gyásztelt napok emlékére a márcz. 15-ét igen helyesen fogadta el.

És mire kell nekünk e napon emlékeznünk?

Emlékeznünk kell, hogy századokon keresztül szétszakasztva volt a haza; igazságtalan törvények és intézmények által egymástól elválasztva és elidegenítve voltak a haza gyermekei. A haza és haza, az ember és ember közti válaszfal lerontását a márcziusi napok eredményezték.

Emlékeznünk kell, hogy az új élet kezdetén a legfőbb érdek a szabadság volt: szabadság a földnek, szabadság az embernek és szabadság a hazának.

Emlékeznünk kell, hogy az ifjuságnak nagy és nemes tárgyakhoz méltó szenvedélye volt, a nép lelkesedett, lelkesített és minden nemes sziv Magyarország függetlenségeért és szabadságáért dobogott és nőtt és

senki sem kívánt magának és a hazának olyan jogot, mi joga ne volna az *emberiségnek*.

Emlékeznünk kell az *áldozatkészség nagyságára*: akkor minden becsületes ember egészen adta magát a hazának és még sem hitte, hogy eleget tett hazafi kötelességének.

És mindezekre úgy kell emlékeznünk, hogy az emlékezés szívünkig, akaratunkig behasson és a csüggettség és mindennemű kisértések ellen felfegyverkezzen.

*

Az újkori bölcsészek azt állítják, hogy a nevelés csak azt fejtheti és teremtheti a gyermekben, mi csirában megvan benne; a törvényhozás csak azt állandósíthatja, mi az emberek értelmében és akaratában már megvan, még isten is csak revelálhatja magát, ha az emberi szív érzi, mielőtt a nyelv nevezni tudná.

A márczius 15-én nyilvánult eszmék, elvek, érzelmek és az ezekből következett tények, szintén nem égből jött csodák voltak; az emberek értelmében és akaratában minden benne volt. Kossuth azért lett újkori történelmünk legláthatóbb és legszükségesebb személye: mert legjobban értette, mit várnak az emberek, mit kér az idő és mit igényel mindenekfelett Magyarország joga. A nemzet ereje ezért volt az ő ereje, mert akarata, a nemzet akarata volt. Vezér volt, mert azon az úton haladt, melyet a nemzet szíve választott, arra a *magaslatra* törekedett, melyre a nemzet jobbjai és értelmesebbjei vágytak.

*

Ha emelkedett szellemre van szükségünk, hogy a fejlődésünket akadályozó önző érdekeket, a hiúságot és pártoskodást levetkezzük, ha erős akaratra van szükségünk, hogy az, ki a jog után megy, követni tudjuk a 48-iki nagy napokra kell emlékeznünk, hazánk érdekében most sem kell nekünk más csoda, mint ereje, nagysága és kitartása a jó akaratnak.

Mi csak akkor képviselünk valami tiszteletre méltót az emberiség előtt, ha hivek maradunk a 48-iki szellemhez. Ez a hűség mindig képes lehet gondolatainkat és tényeinket megnemesíteni és felemelni a civilisatio színvonalára.

Szép mondása a keresztényeknek: »ha isten segítségével nem építjük házunkat, hiában dolgozunk és építünk.« Mi is utánmondhatjuk, ha nem a szabadság és műveltség szellemében építjük hazánkat, hasztalanul fáradozunk, — és gyors lesz hanyatlásunk.

A föld, a melyen élünk, ha kérdezni tudjuk, mindig jó tanácsot ad. A magyar föld azt a tanácsot adja: műveltség által biztosítsuk a szabadságot. — Magyarországot államisége, az a *legum leges*, törvények törvénye reánk nézve. Ha megmentjük magunkban a reményt, az akarat erejét, a jog tiszteletét és az igazság szeretetét, meg lesz állapítva a haza is.

*

Mig ünnepeljük a nagy napok emlékét, feledjük el a pártállást, semmi keserűség ne zavarja e napot. Mindnyájan azt hangoztassuk, mit ezelőtt 26 évvel hangoztattak: legyen béke, szabadság és egyetértés. Ha azt

kivánni tudjuk, akkor egymást megérteni is tudjuk, egymás véleményét tünni és tisztelni tudjuk. A vélemény megoszthat, de a hazafiság egyesíteni fog.

A nemzeti ünnepnek éppen az a feladata, hogy mindannyian nemes elhatározásra buzduljunk.

Az ifjuság határozza el magában, hogy az igazság, szabadság és műveltség ügyének mind egész élete folytán hű bajnoka lesz. A 48 szellemét az előszobák szellemeért soha el nem árulja és soha se lesz barometrum lelkiismeretü.

A nők határozzák el, hogy befolyásukat arra használják, hogy udvarlóikat, férjeiket és fejlődő fiaikat, a 48-ban proclamált nagy eszmék és az azokhoz illő nagy kötelességek lovagjaivá avassák fel.

És mindnyájan határozzuk el, hogy hasonlók leszünk a jó anyához, ki a szülés kínjait nem zavarja össze a gyermekkel, sőt fájdalma és szenvedélye arányában szereti a gyermeket. Mi is szeressük és szolgáljuk a hazát az érte századok óta tett áldozatok arányában.

Még csak egy pár szóm van.

Nemzetünk jobb része dicsően meghozta az áldozatot, mit a félreértett haza 48-ban igényelt. A 48 tradíciója lett minden jóra való családnak, vagy a dicsőség vagy a gyász által.

Az áldozatkészségnek, a mindent odaadásnak, t. i. a hazafi kötelesség utja megvilágítóinak még élő képviselői vannak közöttünk.

A haza hálájának ezek iránt igen szerény sym-

boluma gyanánt áll fenn Budapesten, egyesek adakozásából a honvédmenház.

Ez ünnep alkalmával emlékezzünk meg szívéinkkel és erszényünkkel is azokról, kiknek e helyre, e menházra szükségök van. Emlékezzünk meg, mert egyéni és nemzetre nézve nincs valami természetlenebb, mint a háládatlanság.

*

Végzem a 48-iki kivánsággal, hazánkban századokról századokra legyen béke, szabadság és egyetértés!!